

BALÁZS Ildikó

A világ tetején

Kamaszkoromban óvónő keresztanyámat sajnálatosan ambíciótalanak tartottam, valahányszor elmesélte, hogy elutazott Marosvásárhelyről Pestre a gavallérjához, kiültek a Duna-partra, s elnyaltak egy fagylaltot.

– Múzeumba, színházba nem mentetek? – faggatta anyám.

– Minek, Éva? Engem az nem érdekel.

– Azt a fagylaltot a Maros-parton is elnyalhattad volna! – korholta anyám. Mire keresztanyám rendíthetetlen nyugalommal vállat vont.

– S csak azt az egy fagylaltot fizette neked? Nagyon gavallér! – csúfondároskodott tovább anyám. – Azért kár volt Pestig zötykölődni!

Keresztanyámat ez sem érdekelte.

– Így volt ez szép! Nekem ez szép emlék! – jelentette ki ellentmondást nem tűrve, s elengedte a füle mellett, amikor anyám emlékeztette, hogy keresztanyám mégiscsak okleveles tanítónő.

Így volt ez szép. Ötven felett érje el az ember, hogy ne kelljen küzdenie. Sem előléptetésért, sem pozícióért, sem magasabb fizetésért. Addigra jusson el a „felküzdöttem magam” állapotába.

Továbbképzésen voltunk, kora reggel álltam a bajai Sugovica-parton, a homokos lejárón, s csodálkoztam, mennyire hasonlít ez egy másik homokos, kavicsos partra. A vizek meghatározók egy-egy életállomásnál. Ahonnan indultam, a Maros középszakasza, majd jártam különféle Duna-partokon Európában, s most hazai Duna-partokon élek. Olykor erőszakot kell tennem magamon, vagy erőszakot kell eltűrnöm, hogy eljussak egy következő megállóhoz. Gyakorolni kell az elfogadást.

Majd álltam a Duna-hídon az esteledő Bécsben, alattam időt vonszolt a Duna. Hazaérkezve az idő- és távolság játékony messzeségéből újraértelmeztem az ott látottakat. Szerettem volna valamit írni, ami nem más ember szellemi közelsége.

Amit akkor fanyar humorral s távolságtartással kezeltem, ma mindennapjaim része.

Ahogy lejárt harmadik gyerekemmel a szülési szabadságom, úgy következett a csoportos felmondás a munkahelyemen, ahol tizenkét évig voltam állományban. Utolsó álmom az intézettel kapcsolatosan az volt, hogy a kislányomat kocsiiban tolom, s egy tarka mozaikkal kirakott híd vitt a bejáráshoz. Úgy éreztem magam, mint azok a testi fogyatékosággal élő hallgatók, akiknek be kellett csengetni a portára, s a portás kijött, üzembe helyezett egy felvonót, s rátolta a tolókocsit. Álmomban megráztam a fejem, bárhogy is invitált a rektor, nem-nem, a babakocsi nem fér fel a hídra. Kívül is maradtam. Többé nem volt oda bejárásom.

Jó természetem van, csak arra tudok emlékezni, ami szép. Ezt még keresztanyámtól lestem el. Aki ma már nem szánalmasan ambíciótlan számomra, hanem élni-akaró, megengedő-elfogadó asszonyi példakép.

Ha meghívója nem vitte színházba, nem vitte múzeumba, akkor örült a fagylaltnak a Duna-parton. Egyébként egyedül is elmehetett volna színházba – ha érdekelte volna. Igaz is, okleveles tanítónő volt, nyugodjon.

Ma már megértem. A Duna-part a sirályokkal nyújthat annyi élményt, mint bármilyen kulturális létesítmény. A tudat, hogy ott vagyok. Pesten vagyok, ahova kamaszkorom óta vágytam. Hogy milyen áron? Az mindegy. Még ha késleltetve, nehezített játékterepen is kellett lefutnom az oda vezető pályát.

Most itt élek a soroksári Duna-part közelében, József Attila nagyverseinek helyszínén. Tőlem egy sarokra, a Soroksári úton sorakoznak: „vasgyár, cementgyár, csavargyár”¹. A csavargyárat lebontották az ablakom alatt pár éve, nincs helye lakóövezetben.

Itt ülök, a világ tetején.

Kint a Mester utca elején egy „magyarnak kínlódott bolyongó bunyevác”² lélek emléktáblája: Latinovits Zoltán színészkirályé. Valamikor Erdélyben mennyire vágytam ezekre a helyekre, ahol most naponta kétszer felgyúródom a villamosra iskolából-munkából hazafelé. A hétköznapiakban nincs áhítat. Ám ha meggondolom, milyen szellemiség járt e kutyavizelte utcákon...

A megelégedettségnek nincs feltétele, nincs tárgya. Pusztán mentális, kegyelmi állapot.

Ha szeretném annyira a fagylaltot, mint keresztanyám, kiülnék a Duna-partra vele.

---

1 József Attila: Külvárosi éj

2 Latinovits Zoltán Mezei Mária-hoz írt levele = Vigília, 1977. június

Matyi

A kispataki bányatóban úsztam, nyárvége volt. Azon gondolkoztam, jövőre állás nélkül maradok, és legalább lesz időm kutatni. Ötévnyi tanárkodás után a karrieremnek is kellene fejlődni.

Anyám vérbeli pedagógus volt, még az elején azt mondta:

– Minek mész te tanítani? Ahhoz szeretni kellene a gyerekeket.

Gondoltam, elég, ha tanítom őket, majd szeresse őket anyjuk-apjuk.

Kijöttem a bányatóból, a kutya a parton várt, kalandozásaim hűségese kísérelője, a keverék mudi. A halásztelki kondától hozták el, anyja, testvére terelőkutya volt. Matyi génjeiben őrizte a pásztortudományt: megvárt a parton, elkísért. Kiskorában árkot ugrott, s a zsenge füvet az árokban szilárd talajnak hitte. Hasunkat fogtuk neveltünkben, hogy meglepődött, amikor beszipantotta az árok. Gyors volt, csak úgy szállt a levegőben, ha területére tévedt kőszá kutyát üldözött.

Kerítést nem ismert.

Matyi türelmesen várt a bányató kavicsos partján, most csak ketten voltunk. Előző nap egy fürdőző asszonyt lenyomott a mélybe, mert az asszony vállát kis szigetnek vélte. Rémülettel láttuk, hogy merül alá a nő, s hogy jön fel a tüdejéből hatalmas légbuborék. Utánuk úsztam, s Matyit egy mozdulattal a partnak löktem. A nő sokáig kapkodott levegő után, hörgött, miután kimászott.

Kutya egy kutya volt ez a Matyi. Senki nem mert bejönni a portára tőle. Fekete, göndör szőre, ördögszerű kinézete szokatlan volt. Azt mondják, a kutya a gazdájára hasonlít fizikailag is.

S míg ezekkel a gondolatokkal eltelve hazamentem kispataki házukba, el is felejtettem a megtorpanó karrierem.

Szólta a telefon. A vonal végén ismeretlenül későbbi tanszékvezetőm célirányosan magyarázta, ki adta meg a nevem, mondván, hogy van Patakon egy tanárnő, most épp állást keres. Hogy tanítanak-e német nyelvészetet. Én már elfogadtam, hogy jövőre munkanélküli leszek. Úgyhogy lazán mondtam az ismeretlen tanszékvezetőnek:

– Német nyelvészetet? Azt nem.

Nem hagyta lerázni magát, s ez nekem mindig imponál. Azért küldjem csak át a szakmai önéletrajzom. Másnap ismét hívott:

– Lenne-e kedve német diplomáciai nyelvet tanítani?

Sóhajtottam.

– Azt igen.

S elmentem oda tanítani.

Az idő réseiben azt a tevékenységet végeztem, amibe a leginkább bele tudok feledkezni, miközben megszűnik az idő linearitása. Minden, mint panoráma, a lábam elé tárul.

Írtam.

A minap villamosra szálltam. Rögtön egy rokonszenves kutyus az első ülésen, oda ülök szembe vele. És elkezdek beszélgetni a gazdájával – kedves harmincas férfi. Kérdem, mennyit van otthon a kutya egyedül, tudja-e vinni sétálni.

– Én otthon dolgozom, ezért bármikor el tudom vinni. De legjobban azt szereti, ha együtt vagyunk – magyarázza. – Csak így tudtam elhozni az Illatos úti menhelyről.

Igen, a kutya is azt szereti, ha vele vannak. Nemcsak a gyerek. S azon kapom magam, hogy Matyira emlékezek.

– Nekem is volt kutyám, de az télen is kint szaladgált az udvaron. Terelőkutya volt. Egyszer az Óbodrog töltésén meglátott néhány kecskét legelni. Megállt velük szemben, az orrluka kitágult, egyet fúj, s a kecskék pillanatok alatt nyájba rendeződtek. Bennünket is összeterelt az udvaron a piros Ladával. Addig szaladt körülöttünk, amíg a kocsi mellé álltunk. Egyszer drótból hurkot állított neki egy szomszéd, mert bosszantotta, hogy a kutya ösvényt vág a vetésében, de kitepte magát, és rohant haza a hurokkal a nyakán, a nyelve már kéken lógott. Nem tűrte a fogságot.

Úgy is halt meg: ment a szerelme után, párzaskor nem látott, nem hallott. Csakhogy a kiszemelt kutyalány a főút másik oldalán lakott, s Matyit elütötte az autó. – Ezt már nem meséltem el a kutyás fiatalembernek.

Álmomban egy régi ház udvarán vagyok, filagória, zöld fű, üvegdiszék. Jön szembe velem Matyi, nyalja a kezem, ugrál, majd elszalad balra – a múltba –, és álmomban úgy tudom, hogy ez a fia. Arra ébredek, hogy folyik a könnyem kétoldalt a párnára. Kimegyek a konyhába, alig bírom abbahagyni. S mikor kinyitom a szemem, a tárgyak élesen körvonalazódnak.

Valahol van egy kertem, benne tulipánok, zsenge fű, melybe ösvényeket vág Matyi.